

University of Groningen

Tinnitus en arbeid. Een onderzoek naar de invloed van stressoren op tinnitus en de mogelijkheid tot werken

Nienke Riemersma, [No Value]

IMPORTANT NOTE: You are advised to consult the publisher's version (publisher's PDF) if you wish to cite from it. Please check the document version below.

Document Version

Publisher's PDF, also known as Version of record

Publication date:

2010

[Link to publication in University of Groningen/UMCG research database](#)

Citation for published version (APA):

Nienke Riemersma, . N. V. (2010). Tinnitus en arbeid. Een onderzoek naar de invloed van stressoren op tinnitus en de mogelijkheid tot werken. Groningen: s.n.

Copyright

Other than for strictly personal use, it is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Take-down policy

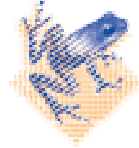
If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Downloaded from the University of Groningen/UMCG research database (Pure): <http://www.rug.nl/research/portal>. For technical reasons the number of authors shown on this cover page is limited to 10 maximum.

Rijksuniversiteit Groningen

Wetenschapswinkel
Geneeskunde en Volksgezondheid
Universitair Medisch Centrum Groningen

University Medical Center Groningen

RUG

Wetenschapswinkels

Tinnitus en arbeid

Een onderzoek naar de invloed van stressoren op
tinnitus en de mogelijkheid tot werken

Bewerking rapport Tinnitus op de werkvloer van G. van Gulik, december 2006

Nienke Riemersma, september 2010

Colofon

Vraagnummer: GV 31
Titel: Tinnitus en arbeid, Een onderzoek naar de invloed van stressoren op tinnitus en de mogelijkheid tot werken (bewerking rapport Tinnitus op de werkvloer van G. van Gulik, december 2006)
Auteur: Nienke Riemersma
Begeleider: Dr. J. Bouma, UMCG/Coördinator Wetenschapswinkel
Vraagindiener: Commissie Tinnitus en Hyperacusis van de Nederlandse Vereniging Voor Slechthorenden (NVVS)
Uitgave: Wetenschapswinkel Geneeskunde en Volksgezondheid UMCG
Adres: Antonius Deusinglaan 1
9713 AV Groningen
Telefoon: 050-3633109
E-mail: J.Bouma@med.umcg.nl
Datum: September 2010

Voorwoord

In 2006 is het afstudeeronderzoek naar de invloed van stressoren op tinnitus en op de mogelijkheid tot werken uitgevoerd. Het verslag van dit onderzoek is bewerkt tot deze versie voor de opdrachtgever de commissie Tinnitus en Hyperacusis van de Nederlandse Vereniging Voor Slechthorenden (NVVS).

In dit onderzoek hebben ruim 300 patiënten met tinnitus geparticipeerd. We willen de respondenten nogmaals bedanken voor hun medewerking.

Inhoud

Voorwoord	3
1. Tinnitus en arbeid	5
2. Onderzoek	5
3. Onderzoeksgroep	5
4. Stressoren met invloed op tinnitus en/of werk	6
Invloed op tinnitus en op werk	6
Invloed op alleen de tinnitus en niet op de mogelijkheid tot werken	6
Invloed op alleen de mogelijkheid tot werken en niet op de tinnitus	6
Geen invloed van bepaalde stressoren op zowel tinnitus als op werk	7
Invloed op welbevinden, werkbeleving en plezier in het werk	7
5. Veranderingen op de werkvloer	7
6. Kwaliteit van leven	8
7. WAO en WIA	8
8. Conclusie	8

1. Tinnitus en arbeid

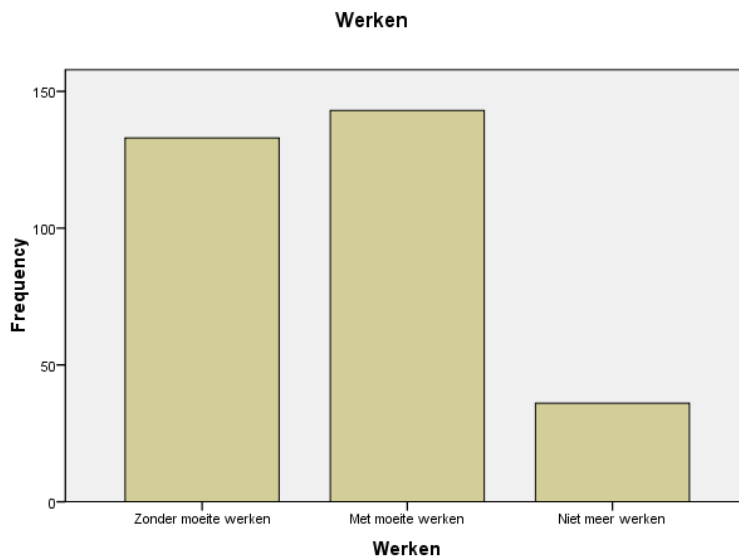
Het hebben van tinnitus en mogelijke bijbehorende klachten (zoals gehoorverlies), hyperacusis (overgevoeligheid voor geluid) en psychische klachten) kan in veel gevallen het functioneren van de patiënt bemoeilijken. Vanzelsprekend heeft dit ook zijn weerslag heeft op het maatschappelijk vlak, zoals het verrichten van (betaald) werk. Het niet meer, of minder, kunnen werken door tinnitus heeft voor de patiënt meerdere gevolgen. Het blijkt dat het hebben van werk namelijk zorgt voor afleiding, inkomen en sociale steun van collega's. Deze aspecten zullen invloed hebben op het sociaal functioneren en daarmee ook op de (verminderde) kwaliteit van leven¹. Deze gevolgen voor de kwaliteit van leven duidt er op dat het belangrijk is de hinder van tinnitus in de werksituatie zoveel mogelijk te beperken, zodat de patiënt zo lang mogelijk en tot ieders tevredenheid in het arbeidsproces kan blijven functioneren.

2. Onderzoek

Het al dan niet kunnen werken heeft te maken met stressoren die de tinnitus en/of de mogelijkheid tot werken negatief beïnvloeden. Welke stressoren van invloed zijn is in opdracht van de commissie Tinnitus en Hyperacusis van de Nederlandse Vereniging Voor Slechthorenden (NVVS) door de Wetenschapswinkel Geneeskunde en Volksgezondheid van het Universitair Medisch Centrum Groningen onderzocht. In dit onderzoek participeerden ruim 300 patiënten met tinnitus. Zij hebben een vragenlijst ingevuld. In deze lijst werd naast welke factoren invloed hebben op tinnitus en werk ook gevraagd naar de gevolgen voor de kwaliteit van leven². De uitkomsten van dit onderzoek en de conclusies worden hieronder beschreven³.

3. Onderzoeksgroep

In de onderzoeksgroep hebben 177 mannen en 126 vrouwen geparticipeerd. De gemiddelde leeftijd is 48 jaar (range 16-75). De thuissituatie is voor het grote deel samenwonend al dan niet met kinderen. Bijna bij alle van de ruim 300 respondenten (n=291) is de tinnitus continue aanwezig. Met betrekking tot werk zijn de respondenten in drie groepen ingedeeld, namelijk 133 patiënten die aangeven 'zonder moeite' te werken, 143 die 'met moeite' werken en 36 die niet meer werken.

De respondenten werken of werkten in verschillende branches. Het grootste gedeelte bij de (semi-)overheid of een particuliere onderneming.

Tabel 1: Aantal respondenten per branche waarin zij werkzaam zijn

Branche	Aantal
Overheid / semi-overheid (rijk, gemeente provincie, politie)	75
Geprivatiseerde onderneming (openbare nutsbedrijven e.d.)	11
Particuliere onderneming (bedrijf met commercieel doel)	88
Eigen bedrijf	20
Commerciële dienstverlening (bank, verzekering e.d.)	20
Niet commerciële dienstverlening (gezondheidszorg, onderwijs)	55
Anders namelijk:	19
Totaal	288

Gemiddeld werken of werkten de respondenten 15 jaar (range 0-43) voor de huidige werkgever. Het dienstverband is voor het grootste gedeelte een vast dienstverband en er wordt meestal in een dagdienst gewerkt. Het contract is voor de helft van de respondenten 32 uur of meer. Het aantal werknemers dat in het bedrijf werken of werkten is gemiddeld 223 (range 0-999) waarvan er gemiddeld 16 directe collega's (range 0-150) zijn.

De helft van de respondenten die werken geeft aan het werken zwaar te vinden. Bijna 50% denkt 'vaak' tot 'erg vaak' aan te stoppen met werken, omdat zij denken het onder de huidige omstandigheden niet meer te redden.

4. Stressoren met invloed op tinnitus en/of werk

Er zijn verschillende stressoren die van invloed zijn op tinnitus en/of werk. De ervaren hinder van de tinnitus heeft gevolgen voor het wel of niet moeite hebben met werken en andersom. Er kan gezegd worden dat hoe meer last de patiënt heeft van de tinnitus hoe meer problemen er ontstaan op het gebied van arbeid en het wel of niet kunnen werken.

Invloed op tinnitus en op werk

Als er naar de patiëntgerelateerde stressoren wordt gekeken, hebben 'verminderde concentratie' en 'moeite hebben met gesproken taal' een negatieve invloed op zowel de tinnitus als op de mogelijkheid tot werken. Qua werkomstandigheden geven hard en eentonig geluid en werkdruk meer last en moeite. Acceptatie en rekening houden met tinnitus door de omgeving is voor de patiënt erg belangrijk. Het afwezig zijn hiervan heeft zowel een negatieve invloed op de tinnitus als op de mogelijkheid tot werken. Ongeveer 40% is tevreden over het begrip dat er is van de werkgever/leidinggevende en/of van de directe collegae.

Invloed op alleen de tinnitus en niet op de mogelijkheid tot werken

Het blijkt dat het aantal directe collega's van invloed is op de last van tinnitus. Het omslagpunt ligt hier bij 30 collega's. Dit wil zeggen dat het hebben van 0 – 30 directe collega's de last van tinnitus negatief beïnvloedt. Bij meer dan 30 collegae is het aantal niet meer van invloed.

Invloed op alleen de mogelijkheid tot werken en niet op de tinnitus

Gehoerverlies heeft een negatieve invloed op de mogelijkheid tot werken.

Geen invloed van bepaalde stressoren op zowel tinnitus als op werk

Persoonsgebonden factoren zoals geslacht, leeftijd, thuissituatie, moeheid en opleiding hebben geen invloed op de last van tinnitus en op de mogelijkheid tot werken. Ook het continue aanwezig zijn van de tinnitus heeft geen invloed. Bij de gevraagde werkaspecten (zoals soort branche, dienst, dienstverband, functie en duur werkzaam zijn bij werkgever) is geen invloed op zowel tinnitus als werk gevonden.

Bovenstaande stressoren weergegeven in tabel:

Tabel 2: Invloed van stressoren op tinnitus en/of werk

Stressor	Invloed op tinnitus	Invloed op werk	Geen invloed
Duur last van tinnitus			X
Hard geluid	X	X	
Eentonig geluid	X	X	
Geen rekening gehouden met tinnitus door collegae en leidinggevende	X	X	
Zenuwachtigheid/druk	X	X	
Moeite hebben met gesproken taal	X	X	
Verminderde concentratie	X	X	
Aantal directe collegae (0-30)	X		
Gehoorverlies		X	
Opleiding			X
Moeheid			X
Continue aanwezigheid tinnitus			X
Geslacht			X
Leeftijd			X
Thuissituatie			X
Soort branche			X
Soort dienst			X
Soort dienstverband			X
Duur werkzaam bij werkgever			X
Leidinggevende functie			X

Invloed op welbevinden, werkbeleving en plezier in het werk

Ook is er in dit onderzoek gekeken naar de potentiële stressoren welke invloed kunnen hebben op welbevinden, werkbeleving en plezier in het werk. Deze stressoren bevinden zich op het vlak van belasting van lichaam en geest, communicatie en persoonlijke ontwikkeling. Dit zijn algemene stressoren en hebben dus niet alleen specifiek invloed op de tinnituspatiënt.

5. Veranderingen op de werkvloer

84% van de respondenten ervaart door de tinnitus meer moeite of problemen met bepaalde activiteiten op het werk. Patiënten geven aan zelf veranderingen aan te brengen, om dit zo goed mogelijk te kunnen uitvoeren en volhouden. Veranderingen zijn: minder en langzamer werken en meer pauzes nemen. Ze proberen ook de werkdruk te beperken. Er wordt aangegeven sommige aspecten van werk te vermijden, namelijk:

- vergaderen (75%)
- telefoneren (62%)
- activiteiten die concentratie vereisen (74%)
- activiteiten met werkdruk (80%)
- activiteiten met lawaai (90%)

- activiteiten in stilte (38%)
- activiteiten die alleen gedaan worden (14%)
- activiteiten die samenwerking vereisen (55%)

6. Kwaliteit van leven

Mensen met tinnitus waarderen de kwaliteit van leven duidelijk hoger als er geen sprake zou zijn van tinnitus. Als de patiënten met tinnitus niet meer werken geeft men de kwaliteit van leven een lager cijfer. De reden hiervoor kan zijn dat het hebben van werk belangrijk is voor de kwaliteit van leven van de patiënt. Zou de patiënt geen last hebben van tinnitus, dan geven zij aan dat het hebben van wel of geen werk niet van invloed is op de kwaliteit van leven.

Tabel 3: Kwaliteit van leven in relatie tot de mogelijkheid tot werken

	Kwaliteit van leven <u>met</u> Tinnitus	Kwaliteit van leven <u>zonder</u> Tinnitus
Zonder moeite werken	6.9	8.4
Met moeite werken	6.2	8.6
Niet meer werken	4.9	8.4
Gemiddelde	6.4	8.5

7. WAO en WIA

Mocht (gedeeltelijk) werken niet meer mogelijk zijn, dan zal er een keuring voor vroeger de WAO en nu de WIA volgen. Het voordeel van de WIA is dat er vooral wordt gekeken naar wat de patiënt wel kan. Van de groep respondenten hebben 70 een arbeidskeuring gehad (op het moment van het onderzoek een WAO-keuring).

Als de patiënt een langere tijd (gedeeltelijk) ziek is wordt een keuringsprocedure gestart. Het gemiddelde cijfer dat de respondenten voor deze procedure geven is een 5.15. Wat de meeste respondenten veranderd zouden willen zien aan deze procedure is een verbetering van de kennis over en begrip voor tinnitus bij de keuringsartsen. Patiënten krijgen vaak te horen dat tinnitus moeilijk te objectiveren is. Artsen kunnen hierdoor inzicht in de ernst van de problematiek missen. Daarnaast zouden keuringsartsen beter moeten luisteren, een goede uitleg over de totale procedure moeten geven en een betere begeleiding naderhand moeten bieden. Nu wordt de gehele procedure ook wel een administratieve lijdensweg genoemd. Verder worden nog een betere toepassing van de Wet Verbetering Poortwachter, erkenning en uniforme beoordeling van de klacht genoemd.

Van de respondenten die een keuringsprocedure hebben doorlopen zijn 24 volledig afgekeurd. Bij de respondenten die (gedeeltelijk) zijn afgekeurd is bij een kwart tinnitus de reden. Meestal (50%) is het een combinatie met andere klachten. Opvallend is dat de respondenten die tevreden zijn over het oordeel van de arts ook tevreden zijn over de gehele keuringsprocedure.

8. Conclusie

Als de patiënten met tinnitus niet meer werken geeft men de kwaliteit van leven een lager cijfer dan als er wel (al dan niet met moeite) gewerkt wordt. Hieruit blijkt dat het hebben van werk invloed heeft op de kwaliteit van leven van de patiënt. Belangrijk is dan ook de hinder van tinnitus in de werksituatie zoveel mogelijk te beperken, zodat de patiënt zo lang mogelijk en tot ieders tevredenheid in het arbeidsproces kan blijven functioneren.

Er zijn verschillende stressoren die van invloed zijn op tinnitus en/of werk hebben.

Invloed op tinnitus hebben de stressoren:

- Hard geluid
- Eentonig geluid
- Geen rekening gehouden met tinnitus door collegae en leidinggevende
- Zenuwachtigheid/druk
- Moeite hebben met gesproken taal
- Verminderde concentratie
- Aantal directe collegae (0-30)

Op werk hebben de volgende stressoren invloed:

- Hard geluid
- Eentonig geluid
- Geen rekening gehouden met tinnitus door collegae en leidinggevende
- Zenuwachtigheid/druk
- Moeite hebben met gesproken taal
- Verminderde concentratie
- Gehoorverlies

Om het werk zo optimaal mogelijk te kunnen uitvoeren is het belangrijk om deze stressoren in de arbeidsomstandigheden te reduceren. Dit kan bv door het creëren van een rustige werkomgeving, een thuiswerkplek en werkaanpassingen om de werkdruk te verlagen. Voorlichtingen geven over tinnitus aan (directe) collegae en leidinggevende is een mogelijkheid om onbegrip te voorkomen. Op deze manier kan er rekening worden gehouden met de tinnitus. Nu is 40% van de respondenten tevreden over de mate waarop rekening wordt gehouden met de tinnitus. Hier valt dus winst te behalen.

Belangrijk is om altijd in overleg met de patiënt aanpassingen in het werk door te voeren. Immers, wat voor de één een stressor is hoeft voor de ander niet zo te zijn. Ook de meeste respondenten zijn zelf actief in het aanpassen van het werk, zodat dit zo optimaal mogelijk kan worden uitgevoerd.

Ook zijn er stressoren, die geen invloed hebben op de tinnitus en mogelijkheid tot werken. Dit zijn:

- Duur last van tinnitus
- Opleiding
- Moeheid
- Continue aanwezigheid tinnitus
- Geslacht
- Leeftijd
- Thuissituatie
- Soort branche
- Soort dienst
- Soort dienstverband
- Duur werkzaam bij werkgever
- Leidinggevende functie

Laat in het gesprek met de werknemer met tinnitus ook deze stressoren die geen invloed hebben aan de orde komen. Immers, het kan zijn dat deze stressoren wel voor deze werknemer gelden. Het blijft maatwerk om het werk zo optimaal mogelijk aan de werknemer aan te passen. In gesprek gaan met de werknemer is de belangrijkste aanbeveling.

Met alle aanpassingen die de patiënt zelf aanbrengt of door de werkgever wordt gedaan blijft werk (soms) zwaar. Dit geeft de helft van de respondenten aan. Bijna 50% denkt 'vaak' tot 'erg vaak' aan te stoppen met werken, omdat zij denken het niet meer te redden.

Mocht het zo ver komen dat de werknemer niet meer kan werken en zich ziek moet melden dan volgt, na een periode van ziekte, een keuringsprocedure. Deze procedure wordt met een onvoldoende (gemiddeld cijfer 5.15) gewaardeerd. Ook hier blijkt dat begrip voor en kennis over tinnitus door de keuringsarts belangrijk is. Tinnitus is niet altijd alleen de reden als het tot een (gedeeltelijke) afkeuring komt. Meestal is het een combinatie met een andere klacht. Gezien de invloed van werken op de kwaliteit van leven, verdient het aanbeveling om te kijken naar wat de patiënten wel kunnen en niet de nadruk te leggen op afkeuren en niet meer werken.

---

¹ Pool, G, Heuvel, F. van Ranchor, A & Sanderman, R. (2004). *Handboek psychologische interventies bij chronisch somatische aandoeningen* (1e druk). Assen: Koninklijke van Gorcum

² De ervaren hinder van Tinnitus is gemeten met de Tinnitus Handicap Inventory (Newman, Jacobson & Spitzer, 1996).

³ van Gulik, G. W. (2006). *Tinnitus op de werkvloer*. Groningen, Rijksuniversiteit Groningen/UMCG, Wetenschapswinkel Geneeskunde en Volksgezondheid.